

Sygn. akt III AUa 389/19

Uzasadnienie

wyroku z dnia 14 grudnia 2021 r.

Decyzją z dnia 27 sierpnia 2018 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, powołując się na art. 36 ust. 1 pkt. 1 oraz art. 3 a ust. 1, art. 5 b ust. 1, art. 7 ust. 1, art. 16 ust. 1 pkt. 1 w zw. z art. 6 pkt. 1, art. 4 ust. 1 i 2, art. 8 i art. 17 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników (t. j. Dz.U. z 2017 r. ,poz. 2336 ze zm.) **stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników L. Z. w okresie od 10 lutego 2010 r. do 26 lutego 2010 r.**, podając w uzasadnieniu, że powyższe jest konsekwencją wykonywania przez L. Z. w okresie wskazanym w decyzji pracy na podstawie umowy zlecenia zawartej z Urzędem Gminy w D. w sytuacji gdy osiągnięty z tego tytułu przychód przekroczył kwotę równą połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę .

W konsekwencji powyższego, przy jednoczesnym prowadzeniu przez L. Z. pozarolniczej działalności gospodarczej, kolejną decyzją z tej samej daty rolniczy organ rentowy, stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wnioskodawcy na dalszy okres od 27 lutego 2010 r. do 6 grudnia 2017 r., bo w zaistniałej sytuacji wystąpienia przerwy w ubezpieczeniu społecznym rolników w okresie wskazanym w pierwszej decyzji nie spełnił on warunku nieprzerwanego ubezpieczenia społecznego rolników przez po co najmniej 3 lata przed rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej.

Wnioskodawca L. Z. odwołał się od obu powyższych decyzji Prezesa KRUS do Sądu Okręgowego w Rzeszowie i domagając się ich zmiany poprzez potwierdzenie ciągłości ubezpieczenia rolniczego na koszt pozwanego organu rentowego zarzucił przede wszystkim, że wydając zaskarżone decyzje rolniczy organ rentowy oparł się na niewłaściwej podstawie prawnej jako, że w lutym 2010 r. ,kiedy doszło do zawarcia przez niego z Urzędem Gminy w D. umowy zlecenia nie obowiązywał jeszcze art. 5 b ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, dodany do tej ustawy dopiero z dniem 1 stycznia 2015 r. Niezależnie od tego odwołujący się podnosił, że przy rozliczeniu miesięcznym uzyskanego przez niego z ww. umowy cywilnoprawnej przychodu, ten za luty 2010 r. wyniósł 530,15 zł, w sytuacji gdy kwota minimalnego wynagrodzenia w tym miesiącu wynosiła 1.317 zł .

W odpowiedzi Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniósł o oddalenie żądania wnioskodawcy z braku dostatecznych podstaw faktycznych i prawnych podkreślając, że przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, iż odwołujący się w latach 2008 - 2010 był zatrudniany przez Urząd Gminy w D. na podstawie umów zlecenia, przy czym umowa z dnia 10 lutego 2010 r. na okres od 10 lutego do 26 lutego 2010 r. dotyczyła doręczenia nakazów podatkowych przy wypłaconym jednorazowo w marcu 2010 r. wynagrodzeniu w wysokości 2.878,50 zł i z tego tytułu wnioskodawca był też zgłoszony do ubezpieczeń społecznych w ZUS . Jednocześnie potwierdzone zostało, że L. Z. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w okresie od 1 lipca 2003 r. do 6 grudnia 2017 r. , a w okresie od 2 listopada 2007 r. do 6 grudnia 2017 r. , podlegał temu ubezpieczeniu prowadząc jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą .

Sąd Okręgowy w Rzeszowie, po rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 14 marca 2019 r. (sygn. akt IV U 1777/18) zmienił zaskarżone decyzje Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 27 sierpnia 2018 r. potwierdzając, że wnioskodawca L. Z. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie w okresach od 10 lutego do 26 lutego 2010 r. i od 27 lutego 2010 r. do 6 grudnia 2017 r. ,przy jednoczesnym zasądzeniu od rolniczego organu rentowego na rzecz odwołującego się kwoty 360 zł

tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego . Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że L. Z. został objęty obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym rolników od 1 lipca 2003 r. , przy następczym rozpoczęciu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej

z dniem 2 listopada 2007 r. W dniu 10 lutego 2010 r. odwołujący się zawarł z Urzędem Gminy w D. umowę zlecenia, w ramach której miał doręczać nakazy podatkowe na ten rok. Za wykonaną pracę otrzymał jednorazowo wynagrodzenie w kwocie 2.875,50 zł , przy obowiązującym wówczas minimalnym wynagrodzeniu za pracę w wysokości 1.317 zł . W świetle powyższych ustaleń Sąd I instancji , dokonując oceny prawnej sprawy, uznał żądanie wnioskodawcy za w pełni zasadne , a zaskarżone decyzje Prezesa KRUS za naruszające prawo. Podzielając bowiem stanowisko odwołującego się , że przywołany przez rolniczy organ rentowy art. 5 b ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie mógł mieć w jego sprawie zastosowania jako , że wszedł w życie dopiero z dniem 1 stycznia 2015 r. , Sąd Okręgowy dokonał subsumcji ustalonego stanu faktycznego sprawy pod dyspozycję art. 5 a ust. 1 powołanej regulacji prawnej i przytaczając brzmienie tego przepisu , przy dodatkowym powołaniu się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2008 r. II UK 348/07, LEX nr 447252 stwierdził, że w 2010 r. wykonywanie przez wnioskodawcę pracy na podstawie umowy zlecenia , bez względu na wysokość osiągniętego z tego tytułu przychodu , nie mogło stanowić podstawy do wyłączenia go z rolniczego systemu ubezpieczenia społecznego . W konsekwencji powyższego , także druga z zaskarżonych decyzji Prezesa KRUS nie mogła się ostać , jako że w tej sytuacji nie wystąpiła żadna przerwa w ubezpieczeniu społecznym rolników L. Z. . W podstawie prawnej wyroku , oprócz wyżej wskazanych przepisów prawa materialnego , powołany został art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. , zaś w zakresie przyjętego rozstrzygnięcia o kosztach procesu art. 98 § 1 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 14 marca 2019 r. zaskarżony został w całości przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego , który zarzucił w apelacji naruszenie prawa materialnego tj. art.3 a ust. 1 ,

art. 5 a ust. 1 pkt. 3 oraz art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników ,przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jednocześnie prowadząc pozarolniczą działalność gospodarczą w okresach wskazanych w zaskarżonych decyzjach, gdy w istocie nie spełniał ku temu ustawowych przesłanek , jak również art. 5b wyżej powołanej ustawy w zw. z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r.,poz.1831) , przez nieuzasadnione pominięcie tego przepisu w ocenie prawnej sprawy , jak również naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i tym samym przyjęcie dowolnej i nieobiektywnej oceny materiału dowodowego w sprawie , co w konsekwencji doprowadziło do błędu w ustaleniu stanu faktycznego polegającego na uznaniu , że wnioskodawca będąc zgłoszony do ubezpieczeń społecznych z tytułu zawartej umowy zlecenia podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników .W konsekwencji skarżący organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie żądania wnioskodawcy , ewentualnie uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi . W uzasadnieniu wniesionego środka odwoławczego Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego , wskazując na wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 18 grudnia 2013 r. III AUa 618/13, LEX nr 1409290 jak i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2009 r. III UK 29/09 , OSNP 2011 /9-10/129 podkreślał , że już w stanie prawnym istniejącym w 2010 r. wykonywanie przez rolnika prowadzącego dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą umowy zlecenia skutkowało wyłączeniem go z ubezpieczenia społecznego rolników niezależnie od tego ,że w świetle powołanego w petitum apelacji art.4 ust.3 ustawy

z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw rolniczy organ rentowy był w pełni uprawniony

do odniesienia sytuacji wnioskodawcy zaistniałej w 2010 r. pod dyspozycję wprowadzonego w życie z dniem 1 stycznia 2015 r. art. 5 b ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników .

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca L. Z. wniósł o jej oddalenie jako niezasadnej , przy zasądzeniu od pozwanego rolniczego organu rentowego na jego rzecz , poniesionych na tym etapie postępowania ,kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych , podkreślając prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu I instancji.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie , rozpoznając apelację Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, zważył co następuje ;

Wniesiony przez rolniczy organ rentowy środek odwoławczy nie może odnieść pożądanego skutku jako , że zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego

w Rzeszowie należy uznać w swym ostatecznym wyniku za prawidłowe ,choć z zupełnie innych względów niż te przywołane przez Sąd I instancji .

Jakkolwiek bowiem zgodzić się w zupełności ze skarżącym przyjdzie co do tego, że z jednej strony Sąd Okręgowy w Rzeszowie dokonując oceny prawnej sprawy w nieuprawniony sposób zawęził ją wyłącznie do dyspozycji art. 5 a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników , pomijając brzmienie art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 powołanej ustawy , z drugiej zaś bezzasadnie odmówił dokonania tej oceny w kontekście art.5b omawianej regulacji prawnej (o czym poniżej) , to jednocześnie występujące w przedmiotowej sprawie okoliczności faktyczne (nienaprowadzone również w żaden sposób przez Sąd I instancji) - co jednak może być w zupełności konwalidowane przez Sąd II instancji jako sąd merytoryczny rozpoznający sprawę niejako na nowo – por. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r. II CZP 59/98, OSNC 1999/7-8/124) -w ocenie tutejszego Sądu Apelacyjnego przemawiają za przyjęciem niedopuszczalności wykluczenia L. Z. z ubezpieczenia społecznego rolników przy uwzględnieniu zasady proporcjonalności o jakiej stanowi art. 1 Protokołu Nr 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej dnia 4 listopada 1550 r. w Rzymie (Dz. U. z 1993 r.,

Nr 61,poz. 284 ze zm.) oraz wypracowanego na tym tle orzecnictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (por. m.in. wyrok w sprawie Moskal przeciwko Polsce

z 15 września 2009 r. skarga nr 10375/05 z glosą A. Bodnara , B. Grabowskiej PiZS z 2010 r. nr 6).

Powracając jednak do naprowadzonych na wstępie uchybień Sądu Okręgowego w Rzeszowie w zakresie oceny prawnej sprawy (zauważając przy tym , że sformułowany przez skarżącego zarzut naruszenia prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. stanowi w istocie o kwestionowaniu subsumcji ustalonego stanu faktycznego sprawy pod wskazane w apelacji przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) Sąd Apelacyjny w pierwszym rzędzie zważyć musi ,że choć zlecenie nie będące stosunkiem pracy pozostaje poza hipotezą art. 5 a ust. 1 pkt.3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników , to jednak w świetle art. 7 ust. 1 i art. 16 ust.3 tej ustawy nie jest obojętne dla bytu ubezpieczenia społecznego rolników gdzie zasadą jest wykluczenie podwójnego ubezpieczenia przy prymacie tytułu pozarolniczego . Dlatego też konsekwentnie w judykaturze Sądu Najwyższego , począwszy od wyroku z dnia 3 września 2009 r. III UK 29/09, OSNP 2011/9-10/129 przyjmowano, że wykonywanie umowy zlecenia przez rolnika prowadzącego dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą i uprawnionego do dalszego korzystania z ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 5 a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników powoduje wyłączenie go z ubezpieczenia rolniczego w sytuacji gdy umowa zlecenia nie jest objęta zakresem prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej . Takie też stanowisko prezentował tutejszy Sąd Apelacyjny czego przykładem jest choćby powołany w apelacji wyrok z dnia 18 grudnia 2013 r. III AUa 618/13 ,LEX

nr 1409290 ,w którym jednocześnie ,przy wskazaniu na wyrok Sądu Najwyższego

z dnia 26 stycznia 2011 r. I UK 229/10 , OSNP 2012/5 -6/74 , zwrócono uwagę na błędność rozumowania Sądu Najwyższego uwidocznoną w powołanym przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie , nadto jednostkowym wyroku z dnia 17 lipca 2008 r. II UK 348/07, LEX nr 447252 .

Jednocześnie przyznać należy rację skarżącemu organowi rentowemu , że

w sytuacji niewydania przez Prezesa KRUS przed dniem 1 stycznia 2015 r. decyzji

o wyłączeniu L. Z. z ubezpieczenia społecznego rolników , art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1831) uprawniał rolniczy organ rentowy do oceny sytuacji wnioskodawcy w kontekście wprowadzonego w życie z dniem 1 stycznia 2015 r. ww. ustawą nowelizującą art. 5 b ustawy

o ubezpieczeniu społecznym rolników . Przypomnieć więc jedynie wypadnie , że

w świetle tego przepisu, stanowiącego wyraz rozluźnienia przez ustawodawcę reguły subsydiarnego stosowania rolniczej ustawy ubezpieczeniowej, objęcie rolnika ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania umowy zlecenia nie powoduje wyłączenia go z rolniczego systemu ubezpieczenia o ile przychód osiągany z tego tytułu w rozliczeniu miesięcznym nie przekracza kwoty równej połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę (w pierwotnym brzmieniu tego przepisu) i minimalnego wynagrodzenia za pracę (w brzmieniu obowiązującym od dnia 31 grudnia 2016 r.).

W sytuacji więc wnioskodawcy, kiedy to zaskarżone decyzje Prezesa KRUS pochodziły już z 2018 r., powyższy miernik przychodu z umowy zlecenia należało odnieść do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w skali miesiąca, a nie jak błędnie uznał pozwany rolniczy organ rentowy jedynie do połowy tego wynagrodzenia

(bliżej na ten temat m.in. w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2018 r. III UK 40/17, LEX nr 2497576, czy w artykule K. Ślebzaka „Ubezpieczenie społeczne rolników a wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia”, PiZS z 2018 r. nr 2). W przypadku odwołującego się nie miałyby to jednak i tak większego znaczenia, skoro jak ustalił Sąd I instancji, L. Z. z tytułu umowy zlecenia zawartej 10 lutego 2010 r. z Urzędem Gminy w D. otrzymał jednorazowo wynagrodzenie w wysokości 2.878,50 zł, a minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło wówczas jedynie 1317 zł.

Niemniej jednak przesądzenie powyższego, tak jak zaznaczono na wstępie, nie może przysłonić zasady proporcjonalności w ocenie prawa podlegania przez odwołującego się ubezpieczeniu społecznemu rolników (bliżej na ten temat m.in.

w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r. I UK 386/15, LEX nr 2169474) z uwagi z jednej strony na znaczny upływ czasu od chwili kiedy wystąpiły przesłanki do wyłączenia wnioskodawcy z rolniczego systemu ubezpieczenia do wydania zaskarżonych w niniejszym postępowaniu decyzji Prezesa KRUS (jak sam skarżący w odpowiedzi na odwołanie podawał pierwsza zawarta przez L. Z. umowa zlecenia miała pochodzić jeszcze z 20 lutego 2008 r., inna rzecz, że w tej sytuacji dziwić musi zawarte w pierwszej z zaskarżonych decyzji stwierdzenie o ustaniu ubezpieczenia wnioskodawcy dopiero od 10 lutego 2010 r. tj. od dnia zawarcia już piątej z kolei tego rodzaju umowy), z drugiej zaś dotkliwe dla odwołującego się skutki w przypadku wyłączenia go z ubezpieczenia rolniczego, przy jednoczesnym braku jakiegokolwiek zawinienia z jego strony w zaistnieniu opisanej sytuacji. W tym więc kontekście, uzupełniając w niezbędnym zakresie ustalenia Sądu Okręgowego w Rzeszowie, należy zauważyć, że –jak wykazują akta organu rentowego – Prezes KRUS miał wiedzę o zawieraniu przez wnioskodawcę umów zlecenia już co najmniej od 2008 r. (v.k-102 i 104 oraz k- 119 i 117 zaświadczenie Urzędu Gminy w D. z dnia 9 czerwca 2008 r. i dołączona do niego umowa zlecenia jeszcze z dnia 19 lutego 2007 r. oraz analogiczne zaświadczenie Urzędu Gminy w D. z dnia 19 lutego 2009 r. i dołączona do niego umowa zlecenia z dnia 12 lutego 2009 r.), a mimo tego żadna decyzja o wyłączeniu L. Z. z ubezpieczenia rolniczego wówczas nie zapadła, a na powyższe zdecydowano się dopiero po 10 latach w dniu 27 sierpnia 2018 r. Równocześnie rolniczy organ rentowy pobierał przez te wszystkie lata od wnioskodawcy składki, potwierdzając w międzyczasie uprawnienie L. Z. do renty rolniczej (v. k- 158 Decyzja Prezesa KRUS z dnia 26 stycznia 2011 r.) a w końcu emerytury, którą wnioskodawca pobiera od dnia 1 lipca 2017 r. (v.k-257 –decyzja Prezesa KRUS z 19 września 2017 r.). W tej sytuacji wyłączenie L. Z. po wielu latach z ubezpieczenia rolniczego spowodowałoby po jego stronie niepowetowane szkody, bowiem stanowiłoby równocześnie o powstaniu po jego stronie znacznych zaległości składkowych wobec ZUS z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, niezależnie od utraty przez niego prawa do przyznanej emerytury rolniczej, z uwagi na zaistniały wówczas brak wymaganego 25 letniego okresu ubezpieczenia

(art.19 ust.1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Jednocześnie raz jeszcze podkreślić należy, że rolniczy organ rentowy posiadał przez te lata wiedzę o przesłankach wyłączających wnioskodawcę z rolniczego systemu zabezpieczenia społecznego i nic z tym, aż do 2018 r. nie uczynił, a sam wnioskodawca również nie krył faktu zawierania umów zlecenia. Już tylko marginalnie zauważyć także należy, wskazując na powołany przez Sąd I instancji wyrok Sądu Najwyższego

z dnia 17 lipca 2008 r. II UK 348/07, LEX nr 447252, że kwestia zbiegu tytułów ubezpieczeń rolnika prowadzącego równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą budziła nawet u Sądu Najwyższego pewne wątpliwości, którą w przypadku odwołującego się mógł jeszcze pogłębić fakt, że zawierając umowy zlecenia z Urzędem Gminy w D. pełnił jednocześnie obowiązki sołtysa, który uchwałą Rady Gminny jako inkasent był zobowiązany do poboru podatków,

a więc że w istocie , wbrew nazwie , nie były to umowy cywilnoprawne ale swoiste porozumienia precyzujące uprawnienia i obowiązki wnioskodawcy określone przepisami prawa publicznego.

Te wszystkie więc powołane wyżej okoliczności przemawiają , zdaniem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie , za uznaniem, że przyjęta przez pozwany rolniczy organ rentowy w zaskarżonych decyzjach sankcja jest zbyt dotkliwa dla wnioskodawcy ,
a jednocześnie stanowi wyraz niezachowania konstytucyjnej cechy proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) .

Mając więc to na uwadze należało ostatecznie podzielić stanowisko Sądu I instancji o braku dostatecznych podstaw do wyłączenia L. Z. z ubezpieczenia społecznego rolników , oddalając w tej sytuacji apelację Prezesa KRUS jako niezasadną na podstawie art. 385 k.p.c. (pkt I sentencji wyroku). Tak określony końcowy wynik sprawy uzasadniał z kolei obciążenie skarżącego organu rentowego poniesionymi przez L. Z. na etapie postępowania apelacyjnego kosztami zastępstwa procesowego w kwocie 480 zł , o czym orzeczono jak w pkt. II sentencji wyroku na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. ,przy uwzględnieniu minimalnej stawki wynagrodzenia fachowego pełnomocnika wnioskodawcy przewidzianej w § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t. j. Dz.U. z 2018 r.,poz.265) jak i ilości zaskarżonych w niniejszym postępowaniu decyzji (2x po 240 zł)

ZARZĄDZENIE

1/ (...) P. (...)
w J. K. P.,

2/(...)

3/(...) (...) (...)
w R. .

(...)